

ویژه نامه مجله ایرانی اخلاق و تاریخ پزشکی ایران، سال ۱۴۰۳ یازدهمین کنگره سالیانه اخلاق و پزشکی ایران و هشتمین کنگره اخلاق پرستاری ایران

سخنرانی

تعارض منافع در پژوهش

شیوا خالق پرست^۱، سمانه کریمیان^{۲*}

چکیده

بنا بر تعریف گسترده‌ی پنل ملی مشاوره‌ی اخلاقی پژوهشی (NREAP: National Research Ethics Advisory Panel) انگلستان، تعارض منافع (CI: Conflict of Interest)، مجموعه‌ای از موقعیت‌هاست که در آن‌ها، قضاوت حرفه‌ای یا اقدامات مربوط به یک منفعت اولیه (مانند رفاه بیماران یا اعتبار تحقیق)، به‌طور نادرست تحت تأثیر منافع ثانویه (مانند سود مالی) قرار گیرد. تضاد منافع در ارتباطات علمی می‌تواند بر قضاوت حرفه‌ای فرد اثر بگذارد و یکپارچگی نتایج تحقیق را به خطر بیندازد. گسترش اقدامات آموزشی و پژوهشی و بالینی در عرصه‌ی پزشکی می‌تواند سبب افزایش مصادیق تعارض منافع در تمامی حوزه‌های بهداشت و درمان شود. علی‌رغم ابتکارات سازمان‌هایی مانند کمیته‌ی بین‌المللی سردبیران مجله‌ی پزشکی و کمیته‌ی اخلاق در انتشارات، برای ایجاد استانداردهای افزایش تعارض منافع، همچنان، کمبود آگاهی و درک نادرست از تعارض منافع در بین محققان وجود دارد که نشان‌دهنده‌ی نیاز به توجه بیشتر در این زمینه است. این مطالعه‌ی مروری با هدف بررسی تعارض منافع در پژوهش و راهکارهای کاهش آن در ده سال اخیر انجام شده است؛ از این‌رو، نخست، کلیدواژه‌های تعارض منافع، تضاد منافع و آشکارسازی به زبان فارسی و انگلیسی در پایگاه‌های SID، Web of Sciences، Scopus و PubMed جست‌وجو شدند و پس از خارج کردن نمونه‌های تکراری و تجزیه و تحلیل نهایی، ده مقاله وارد مطالعه شد؛ سپس، به تعریف تعارض منافع، عوامل زمینه‌ساز آن و راهکارهای کاهش آن پرداختیم. در تحقیقات بالینی، هدف از مطالعات درمانی، تأیید ایمنی و تعیین اثربخشی داروها و دستگاه‌های جدید است. این هدف اولیه‌ی مطالعه است که مهم‌تر از سود مالی حاصل از تولید دارو برای کشور است؛ لذا نباید منفعت اولیه‌ی آن تحت تأثیر منافع ثانویه‌ی مثل سود مالی قرار گیرد. مسئولیت مراقبت‌های بهداشتی و پزشکی شرکت‌کنندگان، طبق دستورالعمل‌های عملکرد بالینی خوب^۱ و کنفرانس بین‌المللی هماهنگی^۲ بر عهده‌ی محقق است؛ بنابراین هرگونه تعارض منافع محقق، برای شرکت‌کننده در تحقیق، یک خطر است؛ زیرا می‌تواند بر منفعت اولیه‌ی رفاه شرکت‌کنندگان اثر بگذارد. به‌منظور حفظ یکپارچگی علمی، نهادها باید با اجرای سیاست‌هایی روشن، اصول اخلاقی را حفظ کنند و

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۳/۱۰

۱. دکتری پرستاری، دانشیار، مرکز تحقیقات پرستاری قلب و عروق، انستیتو قلب و عروق شهید رجایی، تهران، ایران.
۲. کارشناسی ارشد پرستاری، مرکز تحقیقات پرستاری قلب و عروق، انستیتو قلب و عروق شهید رجایی، تهران، ایران.

نویسنده مسئول:

Email: s_karimiyan66@yahoo.com

کنگره سالیانه
اخلاق پزشکی و پرستاری ایران

1. Good Clinical Practice (GCP)
2. International Conference on Harmonization (ICH)

محققان را ملزم سازند، هرگونه تضاد منافع را به کمیته‌ی اخلاق خود اعلام و اقدامات مناسب را برای کاهش این تضادها فراهم کنند. از آنجایی که همه‌ی تضادهای منافع می‌توانند بر انجام‌دادن تحقیقات بالینی و نظارت بر آن‌ها اثر بگذارند، اگر بتوانیم تعارض منافع را از نظر خطر بالقوه، شناسایی و ارزیابی کنیم و آن‌ها را به‌گونه‌ای مدیریت کنیم که تأثیر آن‌ها را به حداقل برسانیم، یکپارچگی تحقیق می‌تواند حفظ شود. علاوه بر محققان، اعضای کمیته‌ی اخلاق نیز باید تعارض منافع را اعلام کنند؛ زیرا آن‌ها دارای اختیاراتی چشمگیر در روند مطالعه هستند. آشکارسازی و افشای بودجه‌ی تحقیق می‌تواند به کاهش تعصبات و کاهش تعارضات کمک کند. راهکارهای حل تضاد منافع علاوه بر آشکارسازی آن، داشتن خط‌مشی و سیاست‌های روشن و همچنین داشتن یک پایگاه داده‌ی الکترونیکی به‌منظور ثبت تعارضات منافع را نیز در بر می‌گیرد. برگزاری جلسات آموزش منظم در زمینه‌ی تعارض منافع در پژوهش، برای رؤسا و اعضای کمیته‌های اخلاق و پژوهشگران، همچنین، یادگیری مشارکتی در مدیریت تعارض منافع در سازمان‌ها و بهبود مستمر سیاست‌ها در حوزه‌ی تعارض منافع، از راهکارهای کمک‌کننده به شمار می‌روند.

واژگان کلیدی: آشکارسازی، تضاد منافع، تعارض منافع.

Iranian Journal of Medical Ethics and History of Medicine, 2025, Vol. 17, Supplement 11th Annual Iranian Congress of Medical Ethics and 8th Nursing Ethics Congress

Oral Presentation

Conflict of Interest in Research

Shiva Khaleghparast¹, Samaneh karimian*²

Published: 31 May 2025

1. PhD, Associate Professor,
Cardiovascular Nursing Research
Center, Rajaie Cardiovascular
Institute, Tehran, Iran.

2. MSc, Cardiovascular Nursing
Research Center, Rajaie
Cardiovascular Institute, Tehran,
Iran.

*Corresponding Author

Email: s_karimiyan66@yahoo.com

Abstract

Conflict of interest refers to situations in which professional judgment or actions related to a primary interest are unduly influenced by secondary interests. In scientific communication, such conflicts can compromise professional decision-making and threaten the integrity of research outcomes. As educational, research, and clinical activities in the medical field expand, the prevalence of conflicts of interest across healthcare domains has increased. Despite the efforts of organizations such as the International Committee of Medical Journal Editors and the Committee on Publication Ethics, which have established guidelines for conflict of interest disclosure, there remains a significant gap in awareness and understanding among researchers. This highlights the urgent need for increased attention to this issue. The UK National Research Ethics Advisory Panel defines conflict of interest as situations where professional judgment concerning a primary interest, such as patient welfare or the credibility of research, is improperly influenced by a secondary interest, such as financial gain. In clinical research, therapeutic studies primarily aim to validate the safety and efficacy of new drugs or devices. This goal should take precedence over secondary concerns, such as economic benefits derived from pharmaceutical production. Good Clinical Practice (GCP) guidelines and the International Conference on Harmonization (ICH) stress that researchers have primary responsibility for the health and medical care of participants. Therefore, any conflict of interest represents a significant risk to participants, potentially compromising their welfare. To safeguard scientific integrity, institutions must enforce policies that uphold ethical principles, require researchers to disclose conflicts of interest to ethics committees, and implement measures to mitigate associated risks. Identifying and managing conflicts of interest based on their potential impact is crucial to preserving the credibility of clinical research.

Members of ethics committees, like researchers, must disclose their conflicts of interest, as they significantly influence study processes. Transparency in research funding is essential to minimizing bias and managing conflicts of interest. Effective strategies for addressing conflicts of interest include the development of comprehensive policies and guidelines, the maintenance of an electronic database for conflict disclosure, and the promotion of regular training for ethics committee members and researchers on managing such conflicts. Collaborative learning initiatives and the ongoing refinement of institutional policies further enhance the management of conflicts of interest, ensuring the integrity of scientific research.

Keywords: Conflict of interest, Competing interest, Disclosure.